

Pensjonfondets investering i Total

Av professor Ola Mestad

Fungerende leder av Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland

I Dagsavisen 1. mars tar Inger Lise Husøy fra den norske Burma-komitéen, Arild Hermstad fra Framtiden i våre hender og Atle Sommerfeldt fra Kirkens Nødhjelp til orde for at Total og Chevron bør utelukkes fra Statens pensjonsfond utland på grunnlag av sin virksomhet i Burma. De viser til to rapporter fra EarthRights International fra i fjor som underbygger at det fortsatt pågår menneskerettighetsbrudd i områdene rundt Yadana-rørledningen.

Alle er enige om at det pågår massive menneskerettighetsbrudd i Burma, men det er delte oppfatninger av om denne situasjonen vil bedres gjennom å bryte alle forbindelser med landet. De etiske retningslinjene for Statens pensjonsfond legger ikke opp til at selskap skal utelukkes på grunn av virksomhet i land som Burma. Etikkrådet vurderer om selskaper medvirker til menneskerettighetsbrudd basert på konkret informasjon om hvert enkelt selskaps virksomhet. Det må foreligge en forbindelse mellom selskapets virksomhet og menneskerettighetsbruddene, og det må være en uakseptabel risiko for at slike normbrudd vil fortsette i fremtiden.

Total og de andre selskapene i konsortiet som bygde Yadana-rørledningen i tidsrommet 1995-1998, har etablert en korridor rundt gassrørledningen som omfatter ca 25 landsbyer der selskapene anser at de har et særlig ansvar. I dette området sier Total at det gjør egne undersøkelser av påståtte menneskerettighetsbrudd og kompenserer ofre for skade de er blitt påført av regimets soldater. Selskapet har også ulike sosiale programmer innen helse og utdanning i dette området.

Kritikken i EarthRights' rapport har følgende hovedpunkter:

- Det foregår fortsatt menneskerettighetsbrudd i korridoren
- Sikkerhetsstyrkene fra rørgaten begår menneskerettighetsbrudd utenfor korridoren
- Totals sosiale programmer er dårlige
- Total overdriver sin positive innflytelse og underslår negative opplysninger

Hvorvidt selskaper medvirker til menneskerettighetsbrudd som militærdiktaturet i Burma gjør seg skyldig i, er et komplisert spørsmål. De sentrale spørsmålene er om selskapet kan klandres for de overgrepene som skjer, om menneskerettighetsbrudd begås med sikte på å tjene eller legge til rette for selskapets interesser, og om selskapet kjenner til menneskerettighetsbrudd som kan settes i sammenheng med selskapets virksomhet, uten å forsøke å hindre det.

Det er lite som tyder på at de pågående menneskerettighetskrenkelsene som regimet gjør seg skyldig i, foretas med sikte på å legge forholdene til rette for selskapene i denne konkrete saken. Spørsmålet blir hvor langt selskapets plikt til å handle strekker seg når menneskerettighetsbruddene ikke kan settes direkte i sammenheng med selskapets virksomhet.

I sine vurderinger legger rådet vekt på å innhente informasjon fra mange kilder, slik det også fremgår av rådets tilråkning om Total fra 2005. Påstanden fra organisasjonene ovenfor om at rådet i tilråkningen kun har basert seg på én rapport og informasjon fra Total, er feil. For øvrig gjelder det sentrale punktet i rådets tilråkning om Total en vurdering av utviklingen i framtiden, ikke hva som alt hadde skjedd.

Rådet konstaterer for øvrig at EarthRights *ikke* oppfordrer Total til å trekke seg ut av Burma, men til å ta økt ansvar for å hindre menneskerettighetsbrudd. Rapporten sier heller ikke at investorer skal trekke seg ut av selskaper med virksomhet i Burma, men gir anbefalinger til investorer om å påvirke selskaper til ansvarlig atferd i Burma og til å være åpne om betalingsstrømmer til myndighetene.

Etikkrådet har jevnlig kontakt med en rekke frivillige organisasjoner som arbeider i Burma, inklusive EarthRights International, og har også hatt samtaler med Total. Etikkrådet fortsetter å følge utviklingen i Burma med særlig fokus på utbygging av infrastrukturprosjekter hvor det erfaringsmessig skjer grove, omfattende og systematiske menneskerettighetsbrudd.